

ÚRSKURÐUR
ÁFRÝJUNARNEFNDAR NEYTENDAMÁLA

MÁL NR. 4/2009

Kæra Íslensks meðlætis hf. á ákvörðun Neytendastofu í máli nr. 4/2009.

1. Þann 21. ágúst 2009 er tekið fyrir málið nr. 4/2009: Kæra Íslensks meðlætis hf. á [ákvörðun Neytendastofu](#) 19. febrúar sama árs. Í málinu úrskurða Egill Heiðar Gíslason, Ingiríður Lúðvíksdóttir og Eyvindur G. Gunnarsson.
2. Með kæru, dags. 17. mars 2009 en mótttekinni 20. sama mánaðar, hefur kærandi skotið til áfrýjunarnefndar neytendamála ákvörðun Neytendastofu, dags. 19. febrúar sama árs, um að Eggert Kristjánsson hf., rekstraraðili Íslensks meðlætis hf., Sundagörðum 4, Reykjavík, hafi með notkun umbúða utan um snöggsóðið og djúpfryst rósakál og gulrótarskífur, frá Íslensku meðlæti hf., brotið gegn ákvæðum 5. gr., 2. mgr. 9. gr. og 14. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu. Með vísan til 2. mgr. 21. gr. b. sömu laga bannaði Neytendastofa Eggerti Kristjánssyni hf. notkun umbúðanna frá birtingu ákvörðunarinnar. Þó fólst ekki í banninu innköllun þegar dreifðra umbúða. Í ákvörðuninni var ennfremur tekið fram að hlýddi kærandi ekki banninu mætti hann búast við því að Neytendastofa ákvarðaði sektir á grundvelli 22. gr. sömu laga. Skilja verður kæru kæranda svo að hann krefjist þess að ákvörðun Neytendastofu verði felld úr gildi.
3. Kæruheimild er í 2. mgr. 4. gr. laga nr. 62/2005 um Neytendastofu og talsmann neytenda, sbr. 4. mgr. 4. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu.

MÁLAVEXTIR

4. Hinn 14. janúar sl. barst Neytendastofu kvörtun neytanda vegna umbúða Íslensks meðlætis hf. um snöggsóðið og djúpfryst grænmeti. Neytandinn kvartaði yfir því að upplýsingar á umbúðum vörunnar væru villandi þar sem þær gæfu í skyn að grænmetið væri framleitt og pakkað hér á landi en neytandinn taldi sig hafa vitneskju um að grænmetið væri framleitt og pakkað erlendis.
5. Með bréfi Neytendastofu, dags. 14. janúar 2009, var Eggert Kristjánssyni hf., rekstraraðila Íslensks meðlætis hf., boðið að gera athugasemdir við erindi kvartanda. Í bréfi lögmanns Eggerts Kristjánssonar hf., dags. 23. janúar 2009, er tekið fram að grænmetið sem selt sé undir merki Íslensks meðlætis hf. sé flutt inn en blöndun, vigtun og endurpökkun fari fram hér á landi. Aðföng til vinnslunnar séu keypt af íslenskum fyrirtækjum og því nemi virðisaukning innanlands um 50% af heildsöluverði vörunnar. Þrátt fyrir að grænmetið sé innflutt telji kærandi að framleiðsla Íslensks meðlætis hf. sé íslenskur iðnaður og vísar hann því til stuðnings til 1. gr. iðnaðarlaga nr. 42/1978, 4. gr. laga nr. 93/1995 um matvæli, 10. tölulið 1. mgr. 7. gr. tollalaga nr. 88/2005 og jafnframt þess að tollstjóri hafi 15. nóvember 2000 felld niður aðflutningsgjöld af aðföngum til

atvinnustarfsemi fyrirtækisins svo og þess að Samtök iðnaðarins skilgreindu íslenskan iðnað sem alla vinnslu sem færi fram innanlands og væri virðisaukning í.

6. Kærandi telur Íslenskt meðlæti hvorki hafa leynt mikilvægum upplýsingum né veitt rangar eða villandi upplýsingar á umbúðum fyrir snöggsóðið og djúpfryst grænmeti. Í ljósi þess að framleiðsla Íslensks meðlætis hf. teljist til íslensks iðnaðar eins og það hugtak sé skilgreint í lögum hafnar kærandi því að heiti fyrirtækisins sem greypt er í vörumerki þess geti talist villandi upplýsingar. Þá telur kærandi að óþarft sé að geta þess á umbúðunum að grænmetið sé innflutt enda séu slíkar upplýsingar vart til þess fallnar að hafa áhrif á ákvörðun neytanda um það hvort þeir kaupa vöruna eða ekki. Aðalatriðið sé að framleiðslan á grænmetinu teljist til íslensks iðnaðar og að hún feli í sér virðisaukningu og atvinnusköpun hér á landi.

ÁKVÖRDUN NEYTENDASTOFU

7. Hinn 19. febrúar ákvað Neytendastofa sem fyrr segir að Eggert Kristjánsson hf., rekstraraðili Íslensks meðlætis hf., hefði með notkun umbúða utan um snöggsóðið og djúpfryst rósakál og gulrótarskífur, frá Íslensku meðlæti hf., brotið gegn ákvæðum 5. gr., 2. mgr. 9. gr. og 14. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu. Neytendastofa vísar til þess að í gögnum málsins hafi verið færð rök fyrir því að framleiðsla á því grænmeti, sem málið fjalli um, sé íslenskur iðnaður. Staðfesting á því hafi verið veitt bæði af Tollstjóranum í Reykjavík og Samtökum iðnaðarins. Neytendastofa fellst á þau rök að sá þáttur í framleiðslu grænmetisins sem fram fer hér á landi sé til þess fallinn að hér sé um íslenskan iðnað eða íslenska framleiðslu að ræða. Það breyti í engu þeirri staðreynd að uppruni grænmetisins sé erlendur. Á vefsíðu Samtaka iðnaðarins séu svohljóðandi viðmiðunarreglur sem samtökin hafi sett sér komi upp ágreiningsmál varðandi það hvenær auglýsa megi vöru sem íslenska: „*Vara verður að vera framleidd og/eða pökkuð á Íslandi. – Tilgreina verður greinilega á umbúðum vörunnar eða með öðrum tryggum hætti að hvaða leyti varan er íslensk, þ.e. pökkuð og/eða framleidd á Íslandi.*“
8. Neytendastofa vísar einnig til þess að vörumerkið sem sé í forgrunni á umbúðunum hafi að geyma nafn fyrirtækisins skráð með hástöfum, ÍSLENSKT MEÐLÆTI HF, og teiknaða stílfærða mynd af ýmsum grænmetistegundum, m.a. þeim tegundir sem verið hafi í þeim umbúðum sem mál þetta fjalli um. Þá sé vörumerkið umlukið þrem röndum í íslensku fánalitunum. Samkvæmt viðmiðunarreglum Samtaka iðnaðarins skuli tilgreina á umbúðum vörunnar að hvaða leyti hún teljist íslensk. Það sé ekki gert á umbúðum þeim sem mál þetta snúi að. Að teknu tilliti til framsetningar vörumerkisins var það mat Neytendastofu að útlit umbúðanna og upplýsingar á þeim gæfu ótvírætt í skyn að uppruni grænmetisins væri íslenskur. Því taldi Neytendastofa að um væri að ræða brot á ákvæði 2. mgr. 9. gr. laga nr. 57/2005. Í ljósi þess að undanfarnar vikur og mánuði hafi verið hvatt til þess að neytendur velji íslenskar vörur taldi Neytendastofa verulegar líkur á því að neytendur veldu þær vörur fram yfir erlendar væri þess kostur. Villandi umbúðir Eggerts Kristjánssonar væru því til þess fallnar að hafa áhrif á eftirspurn og brjóta þar með gegn ákvæðum 14. gr. laga nr. 57/2005. Með vísan til þessa var það mat Neytendastofu að útlit umbúða Íslensks Meðlætis hf. á snöggsóðnu og djúpfrystu rósakáli og gulrótarskífum væri villandi og til þess fallið að hafa áhrif á ákvörðun neytenda um viðskipti og þar með hafa áhrif á eftirspurn. Útlit

umbúðanna væri því í andstöðu við ákvæði 5. gr., 2. mgr. 9. gr. og 14. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu.

RÖKSTUÐNINGUR KÆRANDA OG ATHUGASEMDIR NEYTENDASTOFU

9. Með kæru, dags. 17. mars sl. en mótttekinni 28. sama mánaðar, vísar lögmaður kæranda þessari ákvörðun Neytendastofu til áfrýjunarnefndarinnar.
10. Kærandi bendir á að Íslenskt meðlæti sé skrásett vörumerki og hafi fyrirtækið, stofnað 1993, þann megintilgang að markaðssetja, selja og dreifa vörum sem henti íslenskum neytendum, í íslenskum umbúðum, með íslenskum texta og innihaldslýsingum. Upphaflega hafi fyrirtækið framleitt og pakkað grillkartöflur og kartöflugratín úr íslensku hráefni en síðar hafi hafist blöndun og pökkun á frosnu grænmeti. Þetta grænmeti sé framleitt á hinu Evrópska efnahagssvæði og því hafi fyrirtækið aldrei reynt að leyna. Þrátt fyrir eftirgrennslan hafi ekki fengist forsoðið og frosið íslenskt grænmeti til pökkunar. Undir vörumerki sínu hafi Íslenskt meðlæti hf. einnig pakkað steiktum lauk og hrísgrjónum og hafi einnig látið framleiða fyrir sig vörur erlendis svo sem maískorn og hvítlauk.
11. Kærandi telur niðurstöðu Neytendastofu að miklu leyti byggða á því að með framsetningu vörumerkisins gefi umbúðir fyrirtækisins ótvírætt í skyn að uppruni grænmetisins sjálfs sé íslenskur. Kærandi telji hinsvegar að taka verði tillit til sögu fyrirtækisins og þróunar á starfsemi þess. Árangurslaust hafi verið reynt að fá íslenskt forsoðið grænmeti til pökkunar og því hafi fyrirtækið ekki átt annarra kosta vól en að kaupa erlent grænmeti. Það verði að teljast ósanngjarnt og óraunhæft að ætlast til þess að fyrirtækið skipti um nafn og vörumerki vegna þess eins að starfsemin hafi þróast með þessum hætti.
12. Þrátt fyrir að Neytendastofa virðist fallast á þau rök kæranda að blöndun hráefnis, vigtun þess og endurpökkun með íslenskum aðföngum sé íslenskur iðnaður virðist ein af forsendunum fyrir niðurstöðu stofnunarinnar byggja á því að vörumerki Íslensks meðlætis hf. sé umlukið þremur röndum í íslensku fánalitunum. Kærandi telji hins vegar að ekki sé óeðlilegt að íslensku fánalitirnir séu notaðir í vörumerkinu þar sem að starfsemi fyrirtækisins teljist íslenskur iðnaður.
13. Ennfremur vísar kærandi til þeirrar röksemdar Neytendastofu að samkvæmt viðmiðunarreglum Samtaka iðnaðarins verði að tilgreina á umbúðum vöru eða með öðrum tryggjum hætti að hvaða leyti vara sé íslensk til þess að auglýsa megi hana sem íslenska. Þar sem Eggert Kristjánsson hf. og Íslenskt meðlæti hf. séu ekki meðlimir í Samtökum iðnaðarins sé óeðlilegt að þessi viðmiðun sé notuð til að túlka mjög óljós og almenn lagaákvæði kæranda í óhag. Viðmiðunarreglur Samtaka iðnaðarins séu ekki reglur settar af stjórnvöldum, sem bindi borgarana almennt, og hafi þær því ekkert gildi gagnvart kæranda.
14. Kærandi bendir á að 5. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu sé einungis almenn vísiregla en 2. mgr. 9. gr. laganna varði villandi upplýsingar sem séu almennt til þess fallnar að hafa áhrif á ákvörðun neytenda um að eiga viðskipti. Hafi Neytendastofa talið að kærandi bryti gegn því ákvæði þar sem útlit umbúðanna og upplýsingar á þeim gæfu ótvírætt í

skyn að uppruni grænmetisins sé íslenskur. Neytendastofa hafi einnig vísað til þess að þar sem neytendur hefðu verið hvattir til að kaupa íslenskt væru verulegar líkur á því að neytendur keyptu íslenska vöru fremur en erlenda væri þess kostur. Villandi umbúðir kæranda væru til þess fallnar að hafa áhrif á eftirspurn og þar með brytu þær gegn 14. gr. laganna. Kærandi telur útlit umbúðanna og það að ekki hafi verið tekið fram á þeim að grænmetið sé blandað, vigtað og pakkað hér á landi, hafi ekki haft nein áhrif á ákvörðun neytenda um að kaupa grænmetið og þar með á eftirspurn eftir því þar sem samskonar vara með íslensku grænmeti sé ekki fáanleg. Ekki sé neinn markaður fyrir íslenskt forsoðið rósakál og gulrótarskífur. Keppinautar kæranda séu allir erlendir, sem flytji inn erlent grænmeti í erlendum umbúðum, þ.a. öll vinnsla fari fram erlendis. Kærandi sé eini aðilinn sem flytji inn grænmeti til blöndunar, vigtunar og pökkunar hér á landi. Sú almenna hvatning til neytenda að velja íslenskt sem hafi áhrif á eftirspurn á markaði varði ekki einungis uppruna vöru eða ræktun, eins og Neytendastofa byggir á, heldur einnig íslenskan iðnað og þá verðmætasköpun sem þar verði til. Neytendur séu hvattir til að styðja Ísland og íslenskan iðnað og framleiðendur í breiðu samhengi, en ekki einungis íslenska hráefnisframleiðendur eins og Neytendastofa gangi út frá. Ljóst sé að íslenskir neytendur sýni þennan stuðning með því að kaupa snöggsóðið og djúpfryst rósakál og gulrótarskífur frá kæranda því þar með styðji þeir íslenskan iðnað. Forsenda Neytendastofu sé því alröng.

15. Með bréfi, dags. 30. mars sl., óskaði áfrýjunarnefnd neytendamála eftir umsögn Neytendastofu um kærana. Í umsögn Neytendastofu sem barst nefndinni 8. apríl sl. er þess krafist að hin kærða ákvörðun verði staðfest með vísan til forsendna hennar. Neytendastofa kveðst hvorki hafa krafist þess að fyrirtækið Íslenskt meðlæti hf. skipti um nafn né heldur hafa sagt að óeðlilegt sé að íslensku fánalitirnir séu notaðir í vörumerki þess. Stofan hafi einungis bent á að áherslan á vörumerkinu sem geymi nafn fyrirtækisins auk umgjarðar í íslensku fánalitunum og aðrar upplýsingar á umbúðunum gefi að mati Neytendastofu ótvírætt í skyn að í umbúðunum sé alíslensk vara. Í árferði eins og nú ríki hafi þetta áhrif á val neytenda. Á umbúðunum sé þess hvergi getið að varan sé innflutt og pökkuð á Íslandi. Þó svo íslensk staðgönguvara sé ekki framleidd á Íslandi geti annars konar íslenskt grænmeti allt eins orðið fyrir valinu hjá neytendum og þær upplýsingar sem fylgi vörunni haft áhrif þar á. Það sé því mat Neytendastofu að neytendur eigi rétt á að vera upplýstir um það hversu mikil virðisaukning innanlands sé í innfluttum vörum.
16. Neytendastofa kveðst hafa vísað til viðmiðunarreglna Samtaka iðnaðarins um það hvenær megi auglýsa vöru sem íslenska þar sem í þeim reglum séu sett fram viðmið, sem almennt sé litið til, þegar ákvörðun sé tekin um hvort auglýsa skuli vöru sem íslenska og flestir innflytjendur fari eftir þeim. Neytendastofa áréttar að þessar reglur séu ekki settar af stjórnvöldum til þess að binda borgarana almennt heldur séu þetta leiðbeinandi reglur, settar af Samtökum iðnaðarins fyrir aðila að samtökunum og aðra sem kjósi að taka mið af þeim. Kærandi sé ekki aðili að Samtökum iðnaðarins og hafi kosið að fylgja ekki viðmiðunarreglum samtakanna. Engu að síður sé tekið fram í bréfi hans til Neytendastofu þann 23. janúar sl. að kærandi hafi haft samband við hagfræðing Samtaka iðnaðarins vegna skilgreiningar samtakanna á því hvað gæti talist íslenskur iðnaður.

17. Neytendastofa geti fallist á að Íslendingar séu nú almennt hvattir til að kaupa íslenska vöru og íslenska iðnaðarframleiðslu. Það breyti því þó ekki að gera verði þá kröfu að umbúðir utan um innfluttar vörur sem séu pakkaðar inn hér á landi gefi ekki í skyn að um alíslenska framleiðslu sé að ræða eins og gert sé á umræddum umbúðum. Neytendastofa ítrekar þá afstöðu sína, sem fram kom í ákvörðun stofnunarinnar í máli nr. 3/2009, þess efnis að notkun Eggerts Kristjánssonar hf., rekstraraðila Íslensks meðlætis hf. utan um snöggsóðið djúpfryst rósakál og gulrótarskífur frá Íslensku meðlæti hf., brjóti gegn ákvæðum 5. gr. 2. mgr. 9. gr. og 14. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu.
18. Með bréfi, dags. 24. apríl 2009, var kæranda gefinn kostur á að gera athugasemdir við umsögn Neytendastofu. Athugasemdir bárust með bréfi kæranda, dags. 29. sama mánaðar. Kærandi ítrekar það sjónarmið sitt að eðlileg söguleg skýring sé á því að fyrirtækið heiti Íslenskt meðlæti þrátt fyrir að það grænmeti sem það pakki sé innflutt. Þessi forsaga útskýri einnig tilvist íslensku fánalitanna í vörumerkinu. Vörumerkið eigi sér því eðlilega skýringu en hafi ekki verið hannað í því skyni að blekkja neytendur. Jafnframt er því hafnað að hrátt íslenskt grænmeti geti verið staðgönguvara snöggsóðins og fyrsts grænmetis. Ítrekaður var fyrri rökstuðningur.
19. Með bréfi, dags. 12. maí 2009, var upphaflegum kvartanda gefinn kostur á að gera athugasemdir við umsögn Neytendastofu og kæranda. Engar athugasemdir bárust.

NIÐURSTAÐA

20. Kærandi krefst þess að ákvörðun Neytendastofu nr. 3/2009 verði felld úr gildi.
21. Neytendastofa krefst þess að ákvörðun hennar verði staðfest.
22. Þann 14. janúar 2009 kvartaði neytandi við Neytendastofu vegna umbúða um snöggsóðið og djúpfryst grænmeti frá Íslensku meðlæti hf. Taldi neytandinn upplýsingar á umbúðum vörunnar villandi þar sem þær gæfu í skyn að grænmetið væri framleitt og pakkað hér á landi en neytandinn taldi sig hafa vitneskju um að grænmetið væri framleitt og pakkað erlendis.
23. Margumrætt grænmeti er að sögn kæranda flutt inn frá aðildarríkjum Evrópska efnahagssvæðisins en er blandað vigtað og endurpakkað hér á landi. Á framhlið þeirra umbúða sem kvörtunin varðar er efst vörumerki. Á neðri hluta framhliðar er ljósmynd af rósakáli og gulrótarskífum og á miðju umbúðanna stendur „Rósakál og gulrótarskífur – Snöggsóðið og djúpfryst – 300 g.“ Á bakhliðinni eru uppskrift, upplýsingar um næringargildi, geymsluaðferð, síðasta söludag og dreifingar- og söluaðila.
24. Í vörumerkinu eru þrjú afgerandi þættir: teikning, texti og litir. Teikningin, af ýmsum grænmetis-tegundum, verður að teljast hlutlaus vísbending til neytenda um að í pöknum sé grænmeti en ekki t.d. fiskur eða kjöt. Í textanum „ÍSLENSKT MEÐLÆTI HF“, hvort sem hann er nafn á fyrirtæki eða ekki, felst staðhæfing. Hún er sú að meðlætið í umbúðunum sé íslenskt, ræktað í íslenskum jarðvegi. Þessari staðhæfingu er síðan færður aukinn trúverðugleiki með því að ramma teikninguna og textann inn með röndum í íslensku fánalitonum. Þessi texti vörumerkisins og

Íslensku fánalitirnir eru til þess fallin að vekja með neytandanum hugmynd eða trú um ákveðinn uppruna grænmetisins ekki ósvipað og „Vestfirskur harðfiskur hf.“, „Hólsfjallahangikjöt hf.“ eða „Hornafjarðarkartöflur hf.“ Óumdeilt er að grænmetið er ekki íslenskt. Á umbúðunum er þess þó hvergi getið að sú hugmynd um uppruna sem vakin er með vörumerkinu eigi ekki við rök að styðjast.

25. Burtséð frá því hvort neytendur eru á ákveðnum tímabilum hvattir eða ekki til að kaupa íslenskar vörur eða íslenskan iðnað verður að telja það mjög þýðingarmiklar upplýsingar fyrir neytendur hvort vara, ekki hvað síst matvara, er íslensk eða ekki. Það eru einfaldlega ákveðnar væntingar bundnar við það að vara, þar á meðal matvara, sé íslensk. Margir telja íslenska matvöru meiri að gæðum en erlenda matvöru, bragðbetri, minni hætta sé á að óæskileg efni séu notuð við ræktun hennar, auk þess sem umhverfisvænna sé að neyta matar sem ekki þarf að flytja um langan veg til dæmis milli landa eða heimsálfa.
26. Ekki er nokkrum vafa undirorpið að uppruni vöru skiptir neytendur máli almennt alveg óháð árferði. Margir kaupa til dæmis ekki framleiðslu sem er upprunnin í ákveðnum ríkjum. Upplýsingar á umbúðum um uppruna vöru eru til þess fallnar að hafa áhrif á það hvort neytandinn kaupir vöruna eða ekki. Þar sem ekkert kemur fram um það hvaðan grænmetið er, fyrir utan það sem er gefið í skyn í vörumerkinu um íslenskan uppruna, verða upplýsingar sem veittar eru á margumræddum grænmetisumbúðum að teljast villandi í skilningi 2. mgr. 9. gr. laga nr. 57/2005. Af framansögðu leiðir einnig að engu breytir um að það viðskiptahættirnir teljast villandi í skilningi 2. mgr. 9. gr. þótt umpökkun og aðföng teljist til íslensks iðnaðar.
27. Með hliðsjón af því að uppruni vöru skiptir neytendur máli verður ekki hjá því komist að upplýsingar um uppruna vöru á umbúðum hennar hafi áhrif á eftirspurn hennar. Þar sem upprunans er ekki getið á þeim umbúðum sem þetta mál snýst um er með notkun þeirra brotið gegn ákvæðum 14. gr. laga nr. 57/2005. Þá verður að telja að þeir viðskiptahættir að vekja með neytendum trú um að þeim sé boðið til kaups íslenskt grænmeti en selja þeim síðan erlent séu einnig óréttmætir viðskiptahættir í skilningi 5. gr. sömu laga.
28. Samkvæmt framansögðu er hin kærða ákvörðun staðfest.

ÚRSKURÐARORÐ:

Hin kærða ákvörðun er staðfest.

Egill Heiðar Gíslason

Eyvindur G. Gunnarsson

Ingiríður Lúðvíksdóttir